

Autentický čas

Autor: Pavlína Kuklová

Abstract

Authentic time. – Authentic time is a substantial privation, for it is the remarkable mixture of past, present and future characterized by the absence of presence. What it specifically means in the given situation, is answered by our own *arrétón*, to which we have to make time by distancing from the present, to experience its nothingness by surrendering to a substantial past. If the being is out of time (Hogen), the presence has no duration (Augustin), a man is the place of roaring (Patočka), the spirit is the knowing will to the origin and is not at home at the beginning (Heidegger), then the authentic time is something original in us, which comes only in the spirit outside of us. When we hurry, we have skipped this foundation in time, it's been put away (Lévinas).

Keywords: arrétón, authenticity, time, distance, Desein, privation

Klíčová slova: arrétón, autenticita, čas, distance, pobyt, privace

Úvod

Při promýšlení autenticity lidského pobytu narážíme na fenomén času. Intencí této úvahy je porozumět autenticitě času a skrze toto rozumění objevovat možnosti autenticity lidského pobytu. Každá noeze má v sobě přednastavené noema, cesta této úvahy má v sobě přednastavený cíl v podobě času vyloženého jako autentický.

Arrétón jako průvodce autenticitou a časem

Člověk, který pospíchá, se potýká s problémem, jak slovy vyjádřit co cítí a co chce vlastně říci. Jsou také situace, mnohdy velmi důležité, kdy nedokážeme včas zareagovat nebo jednoduše sdělit, co víme, přestože je to snadno sdělitelné. Řeč sama za to nemůže. Řeč mluví nás. Pospíchající uchopit začátky podsunutých možností se zbavujeme autenticity počátků, původních pramenů toho, co jsme a co nás sděluje. Když pospícháme, tak vlastně utíkáme před poznáním sebe samých. Ve většině případů si to zřejmě ani neuvědomujeme. Nesmíme pospíchat!¹

Tam, kde si vyjádřitelnost voluntativně vynucuje svůj životní prostor, vystupují na povrch okázalé projevy plynoucí ze sebestředných pochybností a z obstarávání. Také nás tlačí sukcesivní čas podsunutých možností. Dokonce se zdá, že by v této souvislosti mohla přesvědčivost afektů vzbuzovat dojem autentických prožitků lidského pobytu. V zásadě jde však spíše jen o intenzitu a sílu vůle k (ne)moci, která pouze vyjadřuje, že si s podsunutými možnostmi nevíme rady nebo jim rovnou podléháme. Pokud pospícháme, utíká nám

¹ „Dnešní člověk příliš bloudí, nejvíce v tom, co si sám o sobě myslí.“ (Hogenová 2014: 150)

autentický čas. Lidský pobyt se vytrácí, disipuje, nejsme s to vymanit se z nekonečných tlaků a požadavků, soustředujeme se na to, abychom správně fungovali. Plníme příkazy, vykazujeme úkoly, dáváme si pozor na to, co říkáme, a tam, kde bychom měli být slyšet, mlčky přihlížíme, a naopak. Přepadá nás z toho všeho úzkost, „blbá“ nálada (Hogenová). Vysílá signál, kteří jen nemnozí z nás zachytí jako privaci něčeho podstatného.

Co to vlastně je autentický čas? Prozradíme nejprve, že je třeba vážit si chvíli, kdy člověk „ví o prameni“. Co na tom, že tento pramen třeba nedokážeme vyslovit, popsat. Mnohdy to není ani zapotřebí. Otázka autenticity v sobě obsahuje *arrétón*. Autentický čas prožívá vyaretovaný člověk.² Ve vztahu k celku jsou tyto prožitky podivuhodně prožívanou distancí. Pravdou ve smyslu *alétheia*, nikoli *orthotes*, v níž může parcialita stále stejných a mnohých začátků zakrývat počáteční jednoduchost téhož a jediného.³

Kolik podob, pojmů a definic může mít čas? Z domova a ze školy víme, že čas může být minulý, přítomný, budoucí. V tomto rámci žijeme celý svůj život, můžeme vytyčovat hranice i chápat celky bez margy. Jak stárneme, uvědomujeme si čím dál více zejména na různých neduzích, že v nás tikají biologické hodiny. Tak můžeme nazvat další výměr času. Ve společenství všeho živého o nich víme asi více než třeba domácí mazlíčci. Ti zase naopak viditelněji a autentičtěji reagují na situace, v nichž jim tikot biologických hodin slábne blíže se ke svému utichnutí. Je to možná také proto, že na rozdíl od zvířat nás pohlcuje sukcesivita lineárního času, průvodce podsunutých možností více či méně úspěšných výkonů při neautentickém obstarávání.

Jaký čas nám ještě zbývá vedle právě naznačených mnohých a stejných? Už jen ten jediný a stále týž, jenž ve filosofii nazýváme temporálním ve smyslu heideggerovské ontologické časovosti,⁴ v němž klademe důraz na podstatnou minulost přicházející k nám z budoucnosti. Kam v této souvislosti zmizel⁵ přítomný čas, o kterém jak známo Augustin tvrdí, že nemá žádné trvání?⁶ Ke slovu přichází znovu *arrétón*.⁷

² „Vyaretovaný, vyvážený člověk, pečující o duši a tělo, ví i to, co nelze jednoduše sdělit. Ví o ‚prameni‘, z něhož proudí život ve všech podobách. Tento pramen není předmětem, přesto je zdrojem všech předmětů. V sókratovském ‚Vím, že nic nevím!‘, se říká, vím o tomto prameni a to ‚Jak o tom vím?‘ je celá filosofie. Jsou vzácné chvíle, kdy všichni vědí něco, o čem není třeba sebe a druhé přesvědčovat slovy, posunky, odkazy. Prostě to tak jest. Patří sem i historické momenty v životě nejen jednotlivců, ale i celých národů. Tyto platnosti nelze zabít, je to podivné. Dokonce, čím víc to potíráme, tím víc to platí. Objev tohoto pramene patří Sókratovi a jeho žákovi Platónovi. Je nanejvýš podivné, že tyto ideje žijí dodnes.“ (Hogenová 2001: 42)

³ „ARETÉ jde vždy o celkové otázky životní, nikoli o parciality. To je třeba pochopit. Celek a část jsou korelativa pouze z technického hlediska a to vždy spočívá na vůli. Celková životní otázka se nedá technicky vyřešit. Její řešení je podmíněno distancí od jsoucen, věcí. Člověk nemusí být pohlcen věcmi, tj. musí vidět celek. Proto musí mít ARETÉ (výbornost) v sobě svobodu. Upadlost se nalezne pouze u jsoucen, mluvíme o propadlosti světu. Sebelepší věcná dovednost nemůže ponovat celkovou životní otázku. Je rozdíl mezi sumou (přifazením) a kolekcí (spojením). Již chyba v přesnosti tohoto chápání vytváří osudná nedorozumění.“ (Hogenová 2001: 42)

⁴ „Heidegger může nyní prohlásit, že čas se děje jako vzájemná souhra prezenze a absence. Tato vzájemná souhra je ‚událost‘; je to ‚pravda bytí (Seyn)‘, pokud otevřenost bytí (Seyn) samého je ne-zakrytost, tedy otevřenost, v níž se odehrává zakrývání.“ (Figal 2007: 143)

⁵ „Děň je mizení.“ (Heidegger 1971: 119)

⁶ „Přítomný čas nemá žádného trvání.“ (Augustin 1990: 394)

⁷ „Arrétón v řečtině znamená ‚nevyslovitelné‘. I ARETÉ je arrétón, ARETÉ má v sobě toto nevyslovitelné, jež působí ‚a vis fronte‘ (zpředu) působící síla. Aproximací zjistíme, že ‚arrétón‘ je idea, jež není pojmem, jak se mnozí simplifikátoři domnívají. Je silou, lépe řečeno, mocí, která proniká a dává poslední smysl. Vědět ‚arrétón‘

Současnou přítomnost můžeme dnes označit za konzumní svět a výkonovou dobu (Hogenová). Z výkonové doby plynoucí podsunuté možnosti umožňují tihnout ke svévoli „nechtít se rodit“. Spíše se uzavírat do závislosti na (ne)zdařených výkonech všeho druhu. To se nešťastně promítá do mezilidských vztahů. Při tomto neautentickém instantním pospíchání zároveň popíráme, že přítomnost nemá žádné trvání. Vždyť přece bije do očí, pronásleduje nás na každém kroku! Proto je důležité rozumět, že vědoucí nevyslovitelnost znamená nejen pronikat k poslednímu smyslu, *areté* vrůstá do bezprostředně neviditelného,⁸ ohlašuje se *die Gewesenheit*.⁹

Naznačujeme, po jaké cestě se při této úvaze vydáme. Připomíná stezky, stezičky (Hogenová), zapomenuté polní cesty,¹⁰ jež v každodenní průměrnosti obstarávání vlastně neexistují, jejich výskyt není předmětem zájmu a pohyb po nich asi jenom zdržuje. Porozumět autenticitě času je totéž jako přizvat *arrétón* a pronikat do neviditelného. Aproximací se ve vyjádření tohoto porozumění rovněž dotýkáme svobody, autenticity lidského pobytu.

Pramen a role lidského pobytu

O čem to vlastně uvažujeme? Proč se zabýváme otázkou autenticity času? Sukcesivita ovládá podsunuté možnosti, ukládá nám role. Přednastavený prací program podsouvá ženské roli úvahy o tom, kolik času ještě zbývá, než automatická pračka ukončí svou činnost, co by ženská role mohla ještě do té doby obstarat, kam posléze prádlo pověsí, kdy a co přednostně vyžehlí. Zdá se, že vše je objednané (Heidegger). Jakákoli podsunutá možnost se tedy jeví jako fakt, který nelze obejít a k němuž jsme nuceni nějakým způsobem přistoupit. Kromě své zřetelnosti; tedy kromě toho, že se nějak ukazuje jako písmo v tomto textu a plyne pod nadvládou sukcesivity; zakrývá něco nevyslovitelného, neviditelného. Musíme přijmout, že přestože pojednáváme o autenticitě času, nemůže se nám podsunutá možnost vyhnout. Jako datum.

V tomto situačním rámci se nejen nacházíme, ale také jej utváříme svou rolí.¹¹ Text *Autentický čas* má také svůj datum začátku, konce i kvantitativní výměr čistého času v mezidobí jeho tvorby. Co je klíčové pro naši úvahu? Uvědomit si, jakou roli v tom daném sehráváme. Opírá se naše role o pramen, o vlastní pramen podstatné minulosti, který nastřádaný ze soupatření (Hogenová) s autentickým časem náhle udeřil jako blesk a vstoupil do zjevu?¹² Povědomí o čase je náhle heideggerovsky nicotné, již nelze určit přesnou dobu

znamená také vědět o ARETÉ. ‚Zákon nemůže vznikat ze zákona‘, popřel by sám sebe, popřel by svou normativnost.“ (Hogenová 2001: 41)

⁸ „ARETÉ je tak průnikem do neviditelného a v tom je její síla, v tom spočívá její výtečnost. Tento moment nesmíme ve výchově podhodnocovat nebo dokonce popírat.“ (Hogenová 2001: 35)

⁹ „Vlastně směřováním dopředu současně vcházíme dozadu, do minulosti, aniž si to explicitně uvědomujeme, takové myšlení je podstatné – die Besinnung. Jde vlastně o nálezy, o vhledy, o vhloubení. Všechna tato slova představují fenomény, k nimž dojít bez podstatné minulosti (die Gewesenheit) není možné.“ (Hogenová 2014: 173)

¹⁰ „Tato cesta je nanejvýš cestou přes pole, polní cestou, která nejen o zřikání mluví, nýbrž která se už zřekla – totiž nároku na to, být závaznou naukou a platným kulturním výkonem, nebo duchovním činem.“ (Heidegger 2006: 41)

¹¹ „V situacích se sice nalézáme chtějíce nechtíce, avšak na ně také svou aktivitou působíme, a tím je měníme a vytváříme.“ (Palouš 2000: 104)

¹² „Znáť celek není ničím jiným než vstupem do napětí otázek, které vyvolávají celek. Protože se jedná o nepředmětný celek, je možné jej jen sdílet ve zpřítomnění, jež má podobu blesku. Proto má Heidegger na svém srubu napsanou Herakleitovu větu ‚vše řídí blesk‘!“ (Hogenová 2014: 36)

původu zpracovaného textu ani ničeho jiného. Jak také, vždyť *die Gewesenheit* heideggerovského součtveří pramení v jiné dimenzi, snad by se dalo říci v kapkách věčnosti, jež nám byly dovoleny pít.¹³

Distance od sukcesivity toho daného sukcesivitu nijak nepopírá, nýbrž ji bytostně zakládá, ostatně jako jakékoli jiné situační vymezení s možností proniknout až k poslednímu smyslu.¹⁴ Jedna a táž distance vyvěrající z podstatné minulosti přicházející z budoucnosti nepřeskakuje ani neodkládá různá situační vymezení, aby neupadly do každodenní průměrnosti, nestaly se jen podsunutými možnostmi. Ve stejném a mnohém se mezi sebou následně setkáváme s různými zákony a pravidly žití. Víme, co je to životospráva. Rozumíme tomu, že máme chodit do práce včas, že nesmíme „jezdit na černo“. Neexistuje oblast podsunutých možností, která by neobsahovala zákony, pravidla, nařízení, doporučení, benefity, sankce apod. včetně výkaznictví.

Toto vše nás vzájemně ve jsoucím výsledku rozlišuje, odcizuje, ačkoli škála tohoto mnohého se vyznačuje stejností. Směřujeme k tomu, že jsme přeskočili pramen situačního vymezení a plní spěchu mezi sebou „těžíme“ dostupné podsunuté možnosti jako se dnes „těží“ moderní virtuální měna. Vytratil se duch, respektive vědění o duchu¹⁵ zákonů, pravidel, nařízení, doporučení, benefitů, sankcí apod. včetně výkaznictví, který tam vždy již byl, týž a jediný, jenž se v neautentickém modu ztrácí v záplavě platnosti černého na bílém.

V cizotě stejného a mnohého pospícháme sem a tam, podsunuté možnosti unavují. Vůle k (ne)moci¹⁶ si třeba žádá odjet na dovolenou.¹⁷ Náhle si uvědomujeme situaci, dokážeme se rychle orientovat například v tom, co z pracovního stolu musí zmizet. Je jedno, jak to vyřídíme. Co půjde, instantně zpracujeme, a co vyhodnotíme jako nedůležité, vyřídíme bleskovou skartací. V tomto věcném přístupu dokážeme odvést až mimořádný výkon, připomínající svým způsobem rauš. Nejsme výzvou situačnímu vymezení, nejsme uvlastnění (Hogenová), dokonce tuto cizotu často ani nezpozorujeme.¹⁸ Hnací motor dovolenkových podsunutých možností chce víc, našel si cestu k lákavým, dnes již téměř běžným možnostem zaručeně dobrodružně-exotických a zkušenostně-zážitkových obsahů. Rozpoznáme nebezpečí spolu s Patočkou¹⁹ a Ricoeuem?²⁰

¹³ „Je to jakási malá věčnost, prožitá v setkání.“ (Hogenová 2014: 141)

¹⁴ „Pro tuto souhru je třeba vy-chovávat, tj. na jedné straně uchovávat svébytnost účastníka (v kmeni slova výchova je -chov-, odtud výrazy jako uchovat, schovat, zachovat), na druhé straně předpona vý- (obdoba latinského ex ve slově educatio) vyzývá k vý-stupu, k nadhledu, k vnímání situační struktury.“ (Palouš 2000: 104)

¹⁵ „Duch je vědoucí vůle k původu.“ (Heidegger 1971: 90)

¹⁶ „Narazíme na cizotu ve vlastním pobytu a tu budeme pak přebíjet prací, ohlušující a zahlcující prací. Chvilí to bude dobře fungovat a dlouhodobě nikoli. Vráť se pocit ‚der Unheimlichkeit‘ a nezbude nám nic jiného než útěky.“ (Hogenová 2014: 91)

¹⁷ „I osamělý poutník, který se toulá po krajině s jistotou, že patří sám sobě, je ve skutečnosti zákazníkem turistického a hotelového průmyslu a bez svého vědomí i předmětem výpočtů.“ (Lévinas 2009: 141)

¹⁸ „Člověk dneška bloudí nebezpečným způsobem. Proč? Protože o svém bloudění neví. Víte už, proč člověk nesmí pospíchat?“ (Hogenová 2014: 97)

¹⁹ „Zástupci tohoto nazírání netuší, že jim to připadá samozřejmé jen proto, že se sami připoutali k oblasti bezmezna a nečistého, kde existují pouze smíšené slasti a radosti, které si žádají vždy dalšího bezmezného ukájení a nechávají nás proto kroužit v tělesné oblasti bez východiska.“ (Patočka 1999: 72)

²⁰ „Kam pojedeme tento víkend? (...) Lze si snadno představit blízkou dobu, kdy kdokoli průměrně majetný se bude moci libovolně oddávat požitekům exotismu a zakoušet vlastní smrt v nekonečné cestě bez cíle. V tomto krajním bodě by triumf univerzálně identické a integrálně anonymní spotřební kultury představoval zároveň

Podsunutá možnost trvá, je stejná a mnohá, přítomná. Jeví se okázale i naoko ledabyle. Nepohlíjí původ situačního vymezení jediné tehdy, když si uvědomíme její přítomnou nicotnost. Autentický čas je jediný a tžž, nemá v přítomnosti žádného trvání. Jen tehdy, když se dokáže lidský pobyt od přítomnosti distancovat, stává se výzvou k situačnímu vymezení.²¹

Co je to autentický čas?

Jen podstatná minulost²² a z ní vyvěrající vědoucí duch zákonů, pravidel, nařízení, doporučení, benefitů, sankcí apod. včetně výkaznictví rodí nevyslovitelnou a neviditelnou životní sílu, která ze všeho nejvíce a asi jako jediná zmůže vymanit úděl člověka ze spárů sukcesivity podsunutých možností. Umožnit mu otevřít se noezím temporálně laděnému dění směřující k přednastavenému noematu autenticity bytí. Autenticita času je zde pramenem, do něž se temporálně laděný lidský pobyt může ponořit, umýt se, napít. Takto pokropený živou vodou neví lidský pobyt o přítomnosti nic a všechno, protože nemá žádné trvání a sukcesivitu podsunutých možností ovládá původní a zároveň cílový duch připomínající daimonion.²³

Vydat se na cestu k prameni celku především znamená poznávat sám sebe. Chtít se „rodit“. Toto rození není myšlenkovým ani fyzickým výkonem (rolí), nýbrž nicotou přítomnosti (distancí), jež povolává nevyslovitelnou a neviditelnou pravdivost bytí, aby takové bytí role myšlenkových a fyzických výkonů teprve zakládalo skrze podstatnou minulost přicházející z budoucnosti. Porozumět autenticitě času spočívající v nicotnosti přítomnosti, otevírá možnosti vstoupit do noezí k autentickému lidského pobytu.

Potýkáme se s problémem, jak přijmout přednastavené noema ústící ve fenomén smrti. Upadající v průměrnost a všudypřítomné *ono se*, (Heidegger 2008: 156–160) zakrýváme bytí k smrti, nedokážeme se odvážit této plnosti bytí. Ontologii odmítáme, vždyť téměř nic z toho se v obstarávající mašinérii neukazuje jako potřebné. Tím se autentický pobyt vytrácí, disipuje. V situačním vymezení, v němž se nacházíme, nejsme v každodenní průměrnosti přítomni, ačkoli nás každý může rozpoznat jako produkující nebo produkované podsunuté možnosti. Místo nás je často přítomno trvání všeho možného obstarávání.

Nakonec, když se nám daří, dokážeme se fenoménu smrti ke všemu hloupě vysmát, jako by se nás *die Gewesenheit* netýkala. Bohorovně se chováme jako děti s tím rozdílem, že jsme nevinné jáství zaměnili za vědoucí schopnost uplatnit se ve světě natolik okázale, že si mnozí z nás začínají s nesmrtelností nebezpečně tykat. Afekty vystupují hlasitě a silně na povrch. Zdá se, že si všechno můžeme koupit, předbíháme svobodu. Nesmíme pospíchat, nabádá Hogenová.

Můžeme zakrývání fenoménu smrti ještě zproblematizovat. Privaci v našich lidských pobytech spojíme s analýzou, která vypovídá o heideggerovské úzkosti. Úzkost v této myšlence spojujeme se situačním vymezením, je nám dána. Zapomínáme na výzvu, na

nulový stupeň kultury tvořivé; byl by to planetární skepticismus, absolutní nihilismus oděný do podoby vítězného blahobytu (...) toto nebezpečí je přinejmenším stejné jako hrozba atomové smrti.“ (Ricoeur 1993: 66)

²¹ „Naši dávní evropští předchůdci vnímali čas kolem prvního tisíciletí též jako výzvu.“ (Palouš 2000: 104)

²² „Naslouchání se hrouží do podstatné minulosti (in der Gewesenheit).“ (Hogenová 2014: 89)

²³ „Poznání sebe sama rozumí jako naslouchání vlastnímu svědomí, vnitřnímu hlasu (daimonion), který je nositelem skutečné pravdy. Daimonion je božského původu a jeho prostřednictvím bohové člověka vyznamenávají a zasvěcují do smyslu veškerého světového dění. Daimonion je strážce, který nás zadrží vždy, chceme-li učinit něco nepravého.“ (Platón 2000: 31c, 40a)

odvahu nepodléhat přítomným podsunutým možnostem situačního vymezení. To neznamená utéct, pospíchat někam jinam. Tím naopak stvrzujeme chiméru, že přítomnost má trvání. V takové úzkosti je třeba prodlévat, pozdravit se s ní. (Hogenová 2014: 132) Náhle může neurčitá úzkost prodlávajícího původně vyzvat situační vymezení, do kterého jsme vrženi.

Disponujeme zřetelnými obrysy něčeho podivuhodně nevyslovitelně vědouceho, svobodně upamatovávajícího. Co to jednotlivě konkrétně v dané situaci znamená, na to nám odpoví náš vlastní *arrétón*,²⁴ na který je třeba udělat si čas distancí od přítomnosti, prožít její nicotu odevzdáním se přicházející podstatné minulosti. Autentický čas je podstatnou privací, neboť v podivuhodné směsi minulosti, přítomnosti a budoucnosti jej charakterizuje právě absence přítomnosti.

Časové úvahy pozdního Heideggera připomíná v této souvislosti událost porodu dítěte. Bytí je nějak mimo čas (Hogenová), avšak místem pradění je člověk (Patočka). Heideggerovská stísněnost a odhodlanost matky, zdá se, v těchto chvílích nemá konce. Náhle udeří blesk, dochází k zázraku, její *arrétón* v duchu nastávajícího údělu bytí „křičí“ v narozeném dítěti, v duchu, jenž není na počátku doma (Heidegger). Nyní se však také základ všeho, nastávající úděl bytí, už od počátku proměňuje v něco nesmírně cenného, ve smysl, v ideál, který lze nahradit jinými „ideály“. (Heidegger 1989: 210) V neautentickém pobytu se posléze stává narozené dítě předmětem, v různých podsunutých možnostech třeba dokonce hračkou nevyspělých rodičů nebo prostředkem ke splnění jejich nesplněných vlastních snů. Upadnutím do každodenní průměrnosti se zapomínáme upamatovat na apodiktickou nutnost počátku,²⁵ v němž starostlivé obstarávání a výkon mateřské péče naslouchá tomu, co původně přichází. Co se rodí.

Situační vymezení je hozenou rukavicí, nezbyvá nám nic jiného než ji zvednout. V autentickém prodlévání se distancí zřekneme všeho, vědouce *arrétón* povede naši ruku, když *a vis fronte* vstoupíme do kruhu (Heidegger) v celé své plnosti lidského pobytu. Za to egoistické já se ničeho nezříká. Jen žádné zbytečné ztráty. Nač ji zvedat, co budeme dělat s jednou rukavicí. Nebo necháváme hozenou rukavicí situačního vymezení bez povšimnutí, tedy děláme, že se nás v každodenní průměrnosti situační vymezení pod nadvládou „ono se“ nijak zvlášť netýká. Tím vším, zdá se, pouze odkládáme bytí (Lévinas). Na pozadí takto vznikajících podsunutých možností roztáčíme kolo přítomnosti, z něhož produkující nebo produkováni nemůžeme vystoupit, protože jsme do něj nevstoupili.

A tak se na povrchu držíme jako klíš'ata. Není distance totéž, co odklad bytí? Jistěže ne. Hozenou rukavicí situačního vymezení nemůžeme chápat jako předmět,²⁶ který posléze vezmeme do ruky nebo si ho nebudeme všímat. Distance se vztahuje k tomu, co je původní.

²⁴ „Toto filosofie zjevně nedokáže: pojmová určení, i když mohou být jakkoli těžko pochopitelná, nakonec vždy podléhají požadavku srozumitelnosti, a proto nemohou adekvátním způsobem zachytit to, co je skryté (...) tak to znamená, že filosofie nemůže nechat vzniknout nějakou určitou zkušenost času; není možné filosoficky se přenést do nějakého určitého času, protože filosofie může podávat vždy jen obecná určení času.“ (Figal 2007: 138)

²⁵ „Vědouce vůle – to je něco jiného. Zde jde o to, že něco chceme, protože jsme předtím pochopili nutnost, se kterou nemůžeme diskutovat ve smyslu ano a ne, tu je třeba jen přijmout. Nahlédnutí apodiktické nutnosti počátku pak zakládá doprovodnou vůli k tomu, co nás v posledním smyslu zakládá. Je to samozřejmě bytí a o něm víme, že je nějak mimo čas, jak, to nevíme.“ (Hogenová 2014: 140)

²⁶ „První krok k takové bdělosti je krok zpět z myšlení pouze představujícího, tj. vysvětlujícího, do myšlení upamatovávajícího.“ (Heidegger 2006: 35)

Obrazně vyjádřeno, hozenou rukavicí jsme již dávno zvedli, podobně jako smrt již předběhla každé umírání. (Heidegger 2006: 63) Naproti tomu odklad bytí je již průměrný příběh mnohého a stejného v modech podsunutých možností. Egoistickou subjektivitou v každodenní průměrnosti se přestáváme stávat pastýři bytí. Péče o duši strádá, přestáváme bdít.²⁷ Proč bychom měli být autentičtí, co nás k tomu nutí? Odpověď zní: nic, přestože nám nic jiného nezbývá. Znamená to, že neurčitá úzkost heideggerovského ladění se intuitivně vztahuje ke svobodě lidského pobytu. Distance má charakter nevyslovitelného bdění, jímž si přítomnost nepřipouštíme k tělu a duše může prodlévat v místech, v nichž se čas spolu s námi teprve rodí.

V každodenní průměrnosti naopak tuto výzvu přeskakujeme nebo odkládáme, datum se svým situačním vymezením mizí v lůně přítomnosti,²⁸ v níž vyrůstají mnohé podsunuté možnosti jako houby po dešti. Nic nás již nezastaví, snad jen tvář v tvář ve smyslu poslední události se podle Lévinase zpětně dotýkáme samotného původu daného situačního vymezení.²⁹ Ovšem distance je výzvou i této poslední události, chápeme-li autentický čas.

Zůstává mnoho naznačených, spíše nezodpovězených otázek. Některé si na konci této úvahy položme: Proč místo situačního vymezení převážně utváříme přítomnost? Proč na ní trváme, když nemá žádného trvání? Chceme snad popřít svůj věčně mizející pohyb? Vadí nám vůbec neautentický lidský pobyt? Kam směřuje technizace podsunutých možností, jež nám předkládá ve shodě s vůlí k (ne)moci patřičný komfort, pestré vyžití, vychytralý odklad nevyhnutelného bytí k smrti, ale také záplavu zákeřných civilizačních nemocí, bídu a nevinné lidské smrtelné oběti? Proč je to zpravidla až radikální ořes, který nás, když už nezbylo nic, kromě bytí, postrčí do zjevu v původním autentickém modu?

Autentický čas nás pozdravuje s duchem lásky v mezilidských vztazích, s duchem čisté radosti v usebrání sebe samých, s duchem zákonů, pravidel, nařízení, doporučení, benefitů, sankcí apod. včetně výkaznictví, v čemž všem se rodí bytostné otázky, mnohdy ústící v napětí mezi legalitou a legitimostí. Autentický čas je nicotou přítomnosti, odvahou autentického lidského pobytu být výzvou situačnímu vymezení. Nečiní tak etiku s bytím svým návratem k původu jedním a týmž jednoduchým etickým bytím? (Figal 2007: 148–164) Necht' nás *arrétón*, naše vědoucí nevyslovitelné tajemství, včas varuje před mnohými etikami a stejným bytím v začarovaném kruhu podsunuté přítomnosti, necht' si na cestě k bytí k smrti dopřejeme autentický čas, podobně jako rybář, jehož sice jasně přítomně vidíme v úplném bezvětví,³⁰ ale v jehož nozích se zřetelně nicotná obstarávající přítomnost neviditelně sklání před čerstvým větrem přicházejícím z podstatné minulosti. (Hogenová 2014: 141)

²⁷ „V bdění nad bytím nesledujeme strnulým pohledem něco, co se kolem nás vyskytuje... Bdít nad bytím zde znamená dávat pozor na bytostně se odkrývající a přítom teprve nastávající úděl bytí, na základě dlouhé a stále se obnovující uvážlivosti, která dbá pokynů, jimiž se nárok bytí ohlašuje.“ (Heidegger 2006: 41)

²⁸ „Počátek nevychází z okamžiku, který počátku předcházela: jeho výchozí bod je obsažen v cílovém bodě jako zpětný ráz. Přítomnost se naplňuje, okamžik je přijat právě z tohoto odstupu v samém lůně přítomnosti.“ (Lévinas 1997a: 64)

²⁹ „Sociální vztah sám není vztah libovolný, jeden z mnoha jiných, jež mohou v bytí nastat, nýbrž je to jeho poslední událost. Právě ona výpověď, kterou jej konstatuji a jejíž nárok na pravdu, postulující naprostou reflexi, odmítá nepřekonatelný ráz vztahu tvář v tvář, je jeho potvrzením právě proto, že tuto pravdu vypovídá, že ji říká Druhému.“ (Lévinas 1997b: 197)

³⁰ „Obraz nemá objasňovat, nýbrž zahalovat, ne dělat běžným, nýbrž vzácným, ne přibližovat, nýbrž odsouvat do dálky.“ (Heidegger 1980: 119)

Závěr

Autenticita lidského pobytu je bohatá na mnohá úskalí v porozumění i ve vyjádřitelnosti. V této úvaze jsme směřovali k možnosti, jak porozumět autentickému času. Připomenout arrétón, podstatnou minulost a privaci přítomnosti všude tam, kde se rodí život, bytostné otázky a z nich často vzešlé napětí mezi legalitou a legitimostí. Naše distance k přítomnosti v sukcesivním hávu nám otevírá noeze k autentickému lidskému pobytu, přednastavené noema těchto noezí nezadržitelně odkazuje k fenoménu smrti.

SEZNAM LITERATURY

AUGUSTIN. *Vyznání*. Praha: Kalich, 1990. ISBN 80-7017-144-8.

FIGAL, Günter. *Úvod do Heideggera*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1553-2.

HEIDEGGER, Martin. *Básnický bydlí člověk*. Praha, OIKOYMENH, 2006. ISBN 80-7298-165-X.

HEIDEGGER, Martin. *Beiträge zur Philosophie (Vom Ereignis)*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 1989. ISBN 3-465-01861-3.

HEIDEGGER, Martin. *Bytí a čas*. Praha: OIKOYMENH, 2008. ISBN 978-80-7298-048-3.

HEIDEGGER, Martin. *Co je metafyzika?* Praha, OIKOYMENH, 1993. ISBN 80-85241-39-0.

HEIDEGGER, Martin. *Der Anfang der abendlaendischen Philosophie*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 2012. ISBN 978-3-465-03726-2.

HEIDEGGER, Martin. *Erläuterungen zu Hölderlins Dichtung*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 1971.

HEIDEGGER, Martin. *Hölderlins Hymne „Der Ister“*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 1984. ISBN 3-465-02604-7.

HEIDEGGER, Martin. *Hölderlins Hymnen „Germanien“ und „Der Rhein“*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 1980. ISBN 3-465-01378-6.

HEIDEGGER, Martin. *Konec filosofie a úkol myšlení*. Praha: OIKOYMENH, 2006. ISBN 80-7298-166-8.

HEIDEGGER, Martin. *Sein und Zeit*. Halle: Max Niemayer, 1935.

HEIDEGGER, Martin. *Wegmarken*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 1976.

HOGENOVÁ, Anna. *Areté: základ olympijské filozofie*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0046-3.

HOGENOVÁ, Anna. *Čas jako problém*. Chomutov: L. Marek, 2011. ISBN 978-80-87127-43-8.

HOGENOVÁ, Anna. *Jak pečujeme o svou duši?* Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7290-395-5.

HOGENOVÁ, Anna. *K fenoménu stáří*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7290-593-5.

HOGENOVÁ, Anna. *K věci samé*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7290-615-4.

HOGENOVÁ, Anna. *Nesmíme pospíchat*. Chomutov: L. Marek, 2014. ISBN 978-80-87127-62-9.

LÉVINAS, Emmanuel. *Etika a nekonečno*. Praha: OIKOYMENH, 2009. ISBN 978-80-7298-394-0

LÉVINAS, Emmanuel. *Existence a ten, kdo existuje*. Praha: OIKOYMENH, 1997a. ISBN 80-86005-36-4.

LÉVINAS, Emmanuel. *Totalita a nekonečno*. Praha: OIKOYMENH, 1997b. ISBN 80-86005-20-8.

PALOUŠ, Radim. *Světověk a Časování*. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-411-2.

PATOČKA, Jan. *Péče o duši I*. Praha: OIKOYMENH, 1996. ISBN 80-86005-24-0.

PATOČKA, Jan. *Péče o duši II*. Praha: OIKOYMENH, 1999. ISBN 80-86005-91-7.

PATOČKA, Jan. *Péče o duši III*. Praha: OIKOYMENH, 2002. ISBN 80-7298-054-8.

PLATÓN. *Obrana Sókrata*. Praha: OIKOYMENH, 2000. ISBN 80-86005-99-2.

RICOEUR, Paul. *Život, pravda, symbol*. OIKOYMENH. Praha, 1993. ISBN 80-85241-32-3.

(Mgr. Pavlína Kuklová je doktorandkou oboru Filosofie na Katedře občanské výchovy a filosofie UK PedF.)